

ВОЈНИ МУЗЕЈИ У СВЕТУ

РАТИЗМЕЂУ
ЧЕТИРИ ЗИДА

Војни музеји нису само ризнице ратних тековина. Док баштине наизменична сећања на славне подвиге и отворене ране неког народа, и сами су приче пуне успона и падова. Издвојили смо неке од највећих – по вековима, хектарима, као и необичностима.

НА ОБАЛИ СЕНЕ

Краљ Луј XIV је 24. новембра 1670. издао наређење да се обезбеде смештај и болничка нега за рањене војнике. Неколико година касније, на обали Сене у Паризу изграђен је Hotel des Invalides, огроман комплекс од неколико зграда и с мноштвом паркова и вртова. Крајем 17. века био је то дом за више од три хиљаде војника. Првобитну намену комплекс је задржао и данас, остао је дом за ратне ветеране, али је познатији по томе што се ту налазе Војни музеј и Наполеонова гробница.

Војни музеј смештен је у једном крилу Invalides-а. Отворен је 1905. године као комбинација музеја артиљерије и војне историје. То је највећи војни музеј у Француској, али и један од највећих у свету. Ризнички више од петсто хиљада експоната: од армије средњовековних витешких оклопа до свакодневних предмета које су користили војници у Другом светском рату. Ипак, можда најверније сведочанство из рата јесу сећања која оживљавају у разговору с неким од ветерана.

Велику пажњу посетилаца привлаче гробнице француских војсковођа, посебно саркофаг

Наполеона Бонапарте, који се налази у централном делу Цркве Светог Луја. Саркофаг је направљен од црвеног порфира на зеленом гранитном постолу, окружен је с дванаест статуа које персонификују победничке царске походе, а на улазу у крипту, изнад тешких бронзаних врата, скованих од топова заплених у бици код Аустерлица, стоји натпис: „Волео бих да мој pepeo почива на обалама Сене међу људима Француске, које сам толико волео.“ Наполеонова последња жеља је остварена.

У комплексу се налази и Музеј тродимензионалних макета војних утврђења, лука, брда... То су локације које је требало освојити или су биле освојене. Рељефне мапе су се правиле све до 19. века, а музеј чува стотинак примерака. Колекција је једно време била у Лувру, а онда је пресељена у Дом ветерана.

ПОД ПЕТ КРОВОВА

У британском дневном листу „Тајмс“, 26. марта 1917, објављена је вест о одлуци да се оснује Национални ратни музеј. Убрзо је основан и Одбор за прикупљање музејске грађе. Сер Мартин Конвеј, први генерални директор музеја, рекао је да експонати не смеју бити беживотни предмети, да морају пробудити

*Хоџел
des Invalides
Париз*

„ЛОШ МИР И ДОБАР РАТ НИКАДА НИСУ ПОСТОЈАЛИ”, РЕКАО ЈЕ ГЕНЕРАЛ ЏОРџ СМИТ ПАТОН. ПО, АКО БИ РАТ ВЕЋ МОРАО ДА СЕ ОДРЕДИ КАО ДОБАР, ОНДА БИ ТО БИО ЈЕДИНО ОНАЈ КОЈИ СЕ ЗА НАУК ЗАУСТАВИО У ЧЕТИРИ МУЗЕЈСКА ЗИДА.

акцију, искуство, храброст. Тако је и било. Током церемоније отварања у Кристалној палати, 9. јуна 1920, сер Алфред Монад обратио се краљу у име Одбора рекавши да музеј није споменик војне славе већ подсетник на мукотрпну борбу и жртвовања, те да у тим експонатима сваки учесник рата може да препозна своју судбину.

До новембра 1921. године музеј је посетило више од два милиона људи. Већ на почетку прерастао је своје капацитете. А онда, како су се године ратова низале, музеј је постао тесан за нове битке. Морао је да се шири, те се данас простире на чак пет локација. Три здања налазе се у Лондону: Краљевски војни музеј, ратни брод „Белфаст” на коме се налази Музеј морнарице и Черчилове ратне собе – подземни комплекс који је током Другог светског рата био центар команде британске владе. Музеј ваздухопловства налази се на аеродрому „Дуксфорд” у Кембриџширу. То је аеродром с којег су полетале борбене летелице у оба светска рата. Експонати, више од двеста различитих ваздухоплова, смештени су у неколико хангара, док је остатак аеродрома и даље функционалан. Једини војни музеј који је изграђен баш у музејске сврхе налази се на северу земље, у Манчестеру. То чудесно стаклено модерничко здање сада је једна од највећих градских атракција.

Сразмерно ратним годинама и збирке су расле, али првобитну замисао да музеј мора верно да дочара ратно искуство

поштују и савремени кустоси. Колекција садржи интервјуе са људима који су учествовали у Првом светском рату, писма, дневнике, документе, видео-записе које су направили први ратни сниматељи, аматерске, али и професионалне фотографије, међу којима су и први снимци настали из ваздуха... Наравно, ту је и потпуна ратна опрема из сваког сукоба у коме је Британија учествовала од 1914. године до данас.

УЗНЕМИРЕНА МУЗЕОЛОГИЈА

После више година градње и доградње, Војноисторијски музеј у Дрездену отворен је 14. октобра 2011. године. Данијел Либескинд, исти архитекта који је пројектовао и Војни музеј у Манчестеру, извео је једну необичну и помало агресивну интервенцију на Музеју Бундесвера (немачке оружане снаге). Необарокну фасаду музеја исекао је пирамидом од 14.500 тона стакла и челика. На тај начин дочарао је контраст између мржње и љубави, рата и мира. Такође, желео је да се већ приликом првог погледа на зграду осети узнемиреност која је блиска ратној тескоби.

С обзиром на своју прошлост, Немачка није желела да отвори музеј славних победа. Уместо да глорификује рат и војску, Војноисторијски музеј чињенично и хронолошки приказује историју рата у Немачкој од 1300. године до данас,

Краљевски војни музеј у Манчестеру

покушавајући да представи узроке и последице рата и насиља. Акцент је на улози појединца у рату, који страхује, стрепи, нада се, присећа, сања... Тако у својој збирци садржи личне документе војника, дневнике, поруке, писма, фото-разгледнице, фотографије, негативе, слајдове који приказују свакодневицу немачког војника... Ту је и једна од најкомплетнијих колекција униформи, немачких, али и осталих европских сила, од доњег веша до одликовања. Главне атракције музеја јесу оригинални бункер из Другог светског рата, прва немачка подморница изграђена у Килу 1850. године и огромна ракета В2.

Циљ музеја јесте да информише посетиоце о војној историји, али и да их подстакне да постављају питања и траже нове одговоре. Зато је ту музејска библиотека која садржи велики број часописа, монографија, ретких историјских књига, од којих неке потичу још из 16. века.

МОДЕРНА УЧИОНИЦА

Генерал Џорџ Смит Патон био је истакнути амерички вођа у Другом светском рату. Јединице под његовом коман-

Експонат из Патоновог музеја

Војни музеј у Дрездену

ВОДИЧ КРОЗ ИСТОРИЈУ СРБИЈЕ

Војни музеј у Београду налази се на Београдској тврђави, у згради подигнутој 1924. године за намене Војногеографског института, која је 1956. уступљена Музеју. Окружен градским бредемима и највећим и најлепшим београдским парком, Калемегданом, музеј је један од симбола тврђаве.

Стална поставка музеја обухвата око тридесет хиљада предмета систематизованих у дванаест збирки. Она представља излазак из књига и слова, те стварни додир с предметима и личностима које су изградиле данашњу Србију. Прати војне догађаје и појаве од праисторије Балкана све до савремене историје. Будући да је војна историја Срба заправо историја Срба уопште, поставка пружа свеобухватни увид у прошлост нашег народа.

дом нису знале за пораз. Био је храбар, по сваку цену. Био је жељан славе. Веровао је у реинкарнацију и био уверен да је у прошлим животима био Ханибал, римски легионар, Наполеонов фелдмаршал... Да је могао да гледа у будућност, видео би да је његово име постало кров читаве америчке војне историје. Управо по том непобедивом генералу назван је један је од најважнијих музеја у систему америчке војске.

Међу музејским експонатима, сасвим логично, налазе се лични предмети из Патоновог живота, од детињства, па све до његове загонетне смрти. Ту су, рецимо, два револвера с дршком од слоноваче, комби који му је служио као тајна канцеларија, статуа верног питбула Вилија, кадилак у којем је генерал погинуо... Генерал Патон био је командант америчког тенковског корпуса и познат је по томе што се међу првима залагао за стварање модерних оклопних јединица. Зато се у том музеју могу видети и различита оклопна возила.

„Лош мир и добар рат никада нису постојали“, речи су генерала Патона, које до потомства никако да допру. Тако се у оквиру музеја налази и поставка која подсећа на неке несавладане историјске лекције, од америчко-мексичког рата, па све до напада на Светски трговински центар. Патонов музеј пун је порука и прича, које можда неће променити свет, али ће сигурно, бар накратко, да тргну и заинтересују посетиоца – пред експонатом који оживљава на његовом паметном екрану.

Генерал се стално залагао за модернизацију. Тако је и његов музеј једна сасвим модерна учионица. Посетиоци могу да преузму апликацију на свој ај-уређај уз помоћ које добијају екстра информацију. Довољно је да скенирају маркере поред експоната који им отварају фото-галерије и видео-снимке из музејских архива, приказују Патона у акцији или позивају на окушавање у доношењу стратешких одлука с којима су се суочавали лидери из прошлости.

А коме је Кентаки далеко, може и виртуелно да прошета кроз изложбени простор. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ